

Sygn. akt I C 249/11

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 13 stycznia 2015r.

Sąd Okręgowy w Gdańsku I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący : SSO Mariusz Bartnik

Protokolant : st. sekr. sądowy Aneta Graban

po rozpoznaniu w dniu 13 stycznia 2015r.. w Gdańsku

na rozprawie

sprawy z powództwa C. M.

przeciwko W. R.

o zapłatę,

na skutek zarzutów pozwanego W. R. od nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym z dnia 21 października 2010 roku, sygn. akt. I Nc 229/10,

nakaz zapłaty utrzymuje w mocy w całości.

UZASADNIENIE

Powód C. M. wniósł do Sądu Okręgowego pozew w postępowaniu nakazowym przeciwko pozwanemu W. R., domagając się zasądzenia od pozwanego na jego rzecz kwoty 360.000 zł wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 22 maja 2010 r. do dnia zapłaty, oraz kosztami procesu, w tym kosztami zastępstwa procesowego według norm przepisanych i opłatą skarbową od pełnomocnictwa w wysokości 17 zł. Ponadto powód wniósł o zwolnienie go od kosztów sądowych.

W uzasadnieniu pozwu powód wskazał, że jest posiadaczem weksla wystawionego przez pozwanego w dniu 7 września 1998 r. z datą płatności wyznaczoną na dzień 7 września 1998 r. w kwocie 360.000 zł. Przedmiotowy weksel stanowił zaś zabezpieczenie wierzytelności przysługującej (...) s.c., których byłymi współnikami o jednakowej liczbie udziałów byli C. M. i A. Z.. Powód wskazał jednocześnie, że skoro (...) s.c. przysługiwała względem pozwanego wierzytelność w kwocie 720.000 zł, zaś udział powoda w majątku wspólnym spółki cywilnej wynosił 50%, domaganie się przez powoda od pozwanego kwoty 360.000 zł jest w pełni uzasadnione.

(pozew, k. 2-3)

W dniu 21 października 2010 r. Sąd Okręgowy w Gdańsku wydał nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym, sygn. akt I Nc 229/10, którym zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 360.000 zł wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 22 maja 2010 r. do dnia zapłaty, oraz kwotę 7.217 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego. Ponadto, Sąd nakazał ściągnąć od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego w Gdańsku kwotę 4.500 zł tytułem opłaty sądowej, od uiszczenia której powód został zwolniony.

(nakaz zapłaty, k. 33)

W piśmie procesowym nazwanym "sprzeciwem pozwanego od nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym" pozwany wniósł o oddalenie powództwa w całości oraz podniósł zarzut niewłaściwości miejscowej Sądu Okręgowego w Gdańsku.

Pozwany zarzucił ponadto, że nigdy nie podpisywał oświadczenia z dnia 7 września 1998 r., wskazując przy tym, iż zostało ono najprawdopodobniej podrobione przez w/w współników spółki cywilnej(...). Pozwany podniósł również, że podpisał weksel działając pod przymusem ze strony A. Z., który groził mu bronią palną.

(k. 39-41)

W odpowiedzi na zarzuty powód podtrzymał stanowisko wyrażone w pozwie. Jednocześnie wskazał, że właściwość Sądu Okręgowego w Gdańsku wynika z treści art. 371 § 1 k.p.c. oraz że zarzuty pozwanego dotyczące podrobienia przez współników spółki (...) podpisu na oświadczeniu z dnia 7 września 1998 r. są nieprawdziwe i zostały złożone w złej wierze. Nieprawdziwe są również twierdzenia pozwanego odnośnie tego, w jaki sposób został podpisany przez pozwanego weksel.

(k. 120-121)

Pozwany, ustosunkowując się do odpowiedzi na zarzuty, podtrzymał swoje dotychczasowe twierdzenia i zaprzeczył, by na dzień 7 września 1998 r. istniało zobowiązanie pozwanego wobec spółki (...). Wskazał przy tym, że spółka (...) nie zapłaciła pozwanemu za sortowanie węgla dostarczonego w styczniu 1998 r. Nie zapłaciła również za transport węgla oraz rozładunek, a gdy pozwany domagał się zapłaty, A. Z. kierował wobec pozwanego i jego rodziny groźby.

(k. 143-145, 179-180)

W toku postępowania powód został zwolniony od kosztów sądowych w całości. Natomiast pozwany został zwolniony od kosztów sądowych w części, tj. od opłaty od zarzutów.

(k. 32, 63)

Postanowieniem z dnia 9 lutego 2012 r. Sąd Okręgowy w Gdańsku zawiesił postępowanie w sprawie na podstawie art. 177 § 1 pkt 4 k.p.c. w związku z toczącym się dochodzeniem w sprawie posłużenia się w niniejszym postępowaniu sfałszowanym dokumentem w postaci oświadczenia W. R. z dnia 7 września 1998 r. Następnie, postanowieniem z dnia 19 lutego 2013 r. Sąd podjął zawieszony postępowanie.

(k. 189, 220)

Natomiast postanowieniem z dnia 31 października 2014 r. Sąd oddalił wniosek A. Z. o wezwanie go na podstawie art. 195 k.p.c. do udziału w sprawie w charakterze powoda.

(k. 383)

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

W styczniu 1998 r. W. R., prowadząc działalność gospodarczą pod firmą Przedsiębiorstwo (...) z siedzibą w O., nawiązał współpracę handlową w zakresie obrotu węglem z C. M. i A. Z., jako współnikami spółki cywilnej (...) z siedzibą w (...) ((...)). W związku z opóźnieniami w płatności za towar, celem zabezpieczenia wierzytelności współników spółki cywilnej z tytułu dokonywanych transakcji na kwotę 720.000 zł, w dniu 7 września 1998 r. pozwany wystawił weksel własny in blanco. Jednocześnie pozwany złożył oświadczenie, w którym potwierdził swoje zobowiązanie w kwocie 720.000 zł wobec współników spółki cywilnej i w późniejszym czasie zapewniał powoda, że spłaci wskazaną kwotę. Przy tym, przed złożeniem powyższego oświadczenia, pozwany dokonał zapłaty kwoty 100.000 zł.

[dowód: kopia weksla, k. 14; oświadczenie z dnia 07.09.1998 r., k. 4, 194; zeznania świadka A. Z., k. 397; zeznania powoda C. M. utrwalone na nośniku CD, k. 300]

Spółka cywilna (...) uległa rozwiązaniu, natomiast należność w kwocie 720.000 zł nie została przez pozwanego zapłacona.

[okoliczności bezsporne w części potwierdzone dowodem w postaci: zeznań świadka A. Z., k. 397; zeznań powoda C. M. utrwalonych na nośniku CD, k. 300]

W związku z powyższym, powód wypełnił weksel in blanco, zawierający bezwarunkowe przyrzeczenie zapłaty na zlecenie powoda, wpisując kwotę 360.000 zł sumy wekslowej, termin płatności na dzień 21 maja 2010 r. oraz wskazując jako miejsce płatności G..

Natomiast w piśmie z dnia 14 maja 2010 r., pełnomocnik powoda, zawiadomił o wypełnieniu weksla in blanco złożonego jako zabezpieczenie wierzytelności wobec współników spółki(...)zgodnie z oświadczeniem pozwanego z dnia 7 września 1998 r. Wskazał również, że przedmiotowy weksel wypełniony został na kwotę 360.000 zł i opatrzony datą płatności w dniu 21 maja 2010 r. oraz oznaczeniem G. jako miejsca płatności. W związku z tym wezwał pozwanego do zapłaty na rzecz powoda sumy wekslowej w wysokości 360.000 zł w terminie do dnia 21 maja 2010 r.

[dowód: kopia weksla, k. 14; wezwanie do wykupu weksla z dnia 14.05.2010 r. wraz z potwierdzeniem nadania, k. 5-6]

Mimo wezwania do wykupu weksla, w/w suma wekslowa nie została zapłacona.

[okoliczność bezsporna]

W związku z zawiadomieniem o podejrzeniu popełnienia przestępstwa złożonym przez pozwanego w dniu 23 marca 2011 r. w Prokuraturze Rejonowej Olsztyn-Południe w Olsztynie, Prokuratura Rejonowa Gdańsk-Wrzeszcz w Gdańsku wszczęła dochodzenie w sprawie posłużenia się w nieustalonym dniu w okresie od 1 stycznia 2010 r. do dnia 21 października 2010 r. w G. przed Sądem Okręgowym w Gdańsku, sygn. akt I Nc 229/10, sfalszowanym dokumentem w postaci oświadczenia W. R. z dnia 7 września 1998 r., tj. o przestępstwo z art. 270 § 1 k.k.

[Dowody: kopia postanowienia o wszczęciu dochodzenie z dnia 06.05.2011 r., sygn. akt 2 Ds

862/11, k. 186; zawiadomienie z dnia 22.03.2011 r., k. 187-188]

Postanowieniem z dnia 30 listopada 2011 r., sygn. akt 2 Ds. 862/11, umorzono dochodzenie:

-w sprawie usiłowania doprowadzenia, w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, w nieustalonym okresie nie później niż do 21 października 2010 r. w G. do niekorzystnego rozporządzeniem mieniem W. R. w kwocie 360.000 zł poprzez podrobienie oświadczenia z dnia 9 lipca 1998 r. podpisanego przez W. R. i następnie posłużenie się nim oraz innymi nieprawdziwymi dokumentami w toku postępowania sądowego I Nc 229/10 i wprowadzenie we wskazany wyżej sposób sędziego orzekającego w sprawie w błąd co do istnienia zobowiązania będącego podstawą wydania nakazu zapłaty, czym działano na szkodę W. R., tj. o przestępstwo z art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 286 § 1 k.k. w zb. z art. 270 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. - wobec stwierdzenia, iż brak jest danych dostatecznie uzasadniających podejrzenie popełnienia przestępstwa (art. 17 § 1 pkt 1 k.p.k.);

-w sprawie zmuszania w krótkich odstępach czasu z góry powziętym zamiarem za pomocą wielokrotnych gróźb pozbawienia życia lub spowodowania uszkodzenia ciała w okresie od maja do czerwca 1998 r. w O. w celu osiągnięcia korzyści majątkowej W. R. do podpisania faktury VAT nr (...) z dnia 8 września 1998 r. pozorującej sprzedaż sortowni węgla (...) z siedzibą w O. za kwotę 69.540 zł oraz innych dokumentów, z których wynikało, że wymieniony pokrzywdzony był dłużny A. Z. i innym współnikom firmy (...) pieniądze z tytułu rozliczeń finansowych dotyczących obrotu węglem pomiędzy(...)z siedzibą O., (...) z siedzibą w O. a (...) z siedzibą w O., tj. o przestępstwo z art. 191 § 1 i 2 k.k. w zw. z art. 12 k.k. - wobec stwierdzenia, że nastąpiło przedawnienie karalności czynu (art. 17 § 1 pkt 6 k.p.k.);

-w sprawie zmuszenia W. R. za pomocą groźby pozbawienia życia w lutym 1998 r. w O. w celu osiągnięcia korzyści majątkowej do zwrotu wierzytelności w kwocie 100.000 zł, tj. o przestępstwo z art. 191 § 1 i 2 k.k. - wobec stwierdzenia, że nastąpiło przedawnienie karalności czynu (art. 17 § 1 pkt 6 k.p.k.).

Natomiast postanowieniem z dnia 12 czerwca 2012 r., Sąd Okręgowy w Gdańsku, po rozpoznaniu zażalenia W. R., utrzymał w mocy zaskarżone postanowienie z dnia 30 listopada 2011 r.

[Dowód: kopia postanowienia z dnia 30.11.2011 r. w sprawie 2 Ds. 862/11 wraz z uzasadnieniem, k. 221-227; kopia postanowienia z dnia 12.06.2012 r. SO w Gdańsku w sprawie IV Kp 341/12 wraz z uzasadnieniem, k. 228-232]

Sąd zważył, co następuje:

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie dowodów z dokumentów przedłożonych w toku postępowania, w postaci weksla wystawionego w dniu 7 września 1998 r., wezwania do wykupu weksla oraz oświadczenia z dnia 7 września 1998 r.

Dokumenty w powyższym zakresie, Sąd uznał za wiarygodne w całości, gdyż nie budziły zastrzeżeń co do ich autentyczności i prawdziwości, a jednocześnie nie zostały skutecznie zakwestionowane przez pozwanego. W szczególności, w odniesieniu do weksla in blanco pozwany potwierdził, iż widnieje na nim jego podpis, zaś okoliczności dotyczące wystawienia przedmiotowego weksla pod wpływem bezprawnej groźby A. Z. oraz podrobienia podpisu pozwanego w oświadczeniu z dnia 7 września 1998 r. nie znajdują potwierdzenia w zgromadzonym materiale dowodowym, w tym w dowodach w postaci postanowienia z dnia 30 listopada 2011 r., w sprawie 2 Ds. 862/11, oraz postanowienia Sądu Okręgowego w Gdańsku z dnia 12 czerwca 2012 r., sygn. akt IV Kp 341/12, które stanowiły podstawę ustaleń co do przedmiotu i wyniku przeprowadzonego dochodzenia.

Natomiast pozostałe dokumenty przedstawione w toku procesu a pominięte na gruncie ustaleń faktycznych, Sąd, mając na uwadze treść art. 227 k.p.c., uznał za nie mające istotnego znaczenia dla rozstrzygnięcia przedmiotowej sprawy.

Dokonując ustaleń faktycznych Sąd miał również na uwadze zeznania świadka A. Z.. Przy tym oceniając wartość dowodową przedmiotowych zeznań Sąd wziął się pod uwagę ich zgodność logiczną (zwartość), szczerść wypowiedzi, a także dokonał ich analizy w powiązaniu z pozostałym materiałem dowodowym.

Na tym tle wskazać należy, że zeznania świadka zasadniczo korelują z zeznaniami powoda i dowodami w postaci dokumentów. Potwierdzają bowiem, że powód wraz A. Z. byli współnikami spółki cywilnej (...) oraz że weksel stanowił zabezpieczenie wierzytelności spółki. Zeznania świadka nie potwierdzają natomiast twierdzeń pozwanego co do okoliczności, w których doszło do wystawienia przez W. R. weksla in blanco.

Dokonując ustaleń faktycznych Sąd oparł się również na zeznaniach powoda, które w świetle pozostałego zgromadzonego materiału dowodowego nie budzą wątpliwości co do ich wiarygodności i wskazują, m.in., że weksel in blanco zabezpieczał wierzytelność spółki (...) w kwocie 720.000 zł z tytułu dokonywanych z pozwanym transakcji w zakresie obrotu węglem.

Jednocześnie Sąd, na podstawie art. 493 § 1 k.p.c., oddalił jako spóźnione wnioski dowodowe pozwanego nie zgłoszone w zarzutach od nakazu zapłaty, w szczególności zawarte w piśmie procesowym z dnia 14 lutego 2014 r. (k. 304).

Ponieważ pozwany, uprzednio wezwany do uiszczenia w terminie 7 dni kwoty 1.000 zł tytułem zaliczki na koszty opinii biegłego sądowego w zakresie badania pisma ręcznego, nie uiszczył zaliczki, Sąd na podstawie art. 1304 § 4 i 5 k.p.c. odmówił przeprowadzenia dowodu z opinii biegłego na okoliczności wskazane w postanowieniu z dnia 21 maja 2013 r. (k. 251).

W ocenie Sądu powództwo zasługiwało w całości na uwzględnienie.

Pozwany w zarzutach od nakazu zapłaty podniósł, m.in., że nigdy nie podpisywał oświadczenia z dnia 7 września 1998 r., wskazując przy tym, iż zostało ono najprawdopodobniej podrobione przez w/w współników spółki cywilnej (...). Pozwany podniósł również, że podpisał weksel działając pod przymusem ze strony A. Z., który groził mu bronią palną.

Przystępując do oceny sprawy na gruncie powyższych zarzutów, w pierwszej kolejności nie budzi wątpliwości, że zobowiązanie wekslowe ma abstrakcyjny charakter, a więc zachowuje swą ważność niezależnie od wszystkich przyczyn, które spowodowały jego powstanie. Dlatego też podstawa prawna zobowiązania nie może być wyrażona w treści weksla, a zarzuty przysługujące dłużnikowi wekslowemu są ograniczone, stosownie do art. 17 ustawy z dnia 28 kwietnia 1936 r. - Prawo wekslowe (zwanej dalej: "p.w.").

Zgodnie bowiem z tym przepisem dłużnik wekslowy nie może się zasłaniać zarzutami opartymi na swych stosunkach osobistych z wystawcą weksla lub posiadaczami poprzednimi.

Zasada abstrakcyjności zobowiązania wekslowego ulega jednak ograniczeniu, jeżeli nastąpiło wydanie weksla in blanco o charakterze gwarancyjnym, a posiadaczem weksla jest pierwszy wierzyciel (remitent), co ma miejsce w rozpoznawanej sprawie.

Wydanie weksla in blanco stwarza bowiem specjalny rodzaj zobowiązania wekslowego, który różni się znacznie od zobowiązania wynikłego z wydania całkowicie wypełnionego dokumentu wekslowego. Ten drugi rodzaj weksla jest dokumentem w pełni abstrakcyjnym, mającym samoistne znaczenie prawne niezależnie od umowy, na podstawie której został wydany. Natomiast weksel in blanco jest ściśle związany z dodatkową umową, zwaną porozumieniem wekslowym, zawartą między wystawcą a remitentem. Dłużnik może wówczas bez ograniczeń powoływać się na zarzuty pozawekslowe, wynikające ze stosunku podstawowego (zob. wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 17 października 2012 r., I ACa 541/12, LEX nr 1237877; a także wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 2 marca 2005 r., I ACa 1413/04, LEX nr 166828, OSA 2006/4/10 i podana tam literatura). W ten sposób następuje przeniesienie sporu na płaszczyznę stosunku podstawowego, co skutkuje rozpoznaniem wszelkich dotyczących tej materii zarzutów w oderwaniu od faktu istnienia ważnego weksla. Skoro weksel jedynie zabezpiecza wierzytelność cywilną, przeto dłużnikowi przysługują przeciwko roszczeniu wekslowemu te wszystkie zarzuty, jakie przysługują mu przeciwko roszczeniu cywilnemu (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 31 maja 2001 r., V CKN 264/00, LEX nr 52788). W tym przypadku bezpodstawność roszczenia cywilnoprawnego pociąga za sobą bezpodstawność roszczenia opartego na wekslu (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 marca 1997 r., I CKN 48/97, OSNC z 1997 r. Nr 9, poz. 124). Stosunek cywilnoprawny zatem rozstrzyga o tym, czy i w jakim zakresie istnieje po stronie dłużnika zobowiązanie wekslowe zaciągnięte wobec wierzyciela w celu zabezpieczenia wierzytelności cywilnoprawnej (zob. uzasadnienie uchwały SN z 24 kwietnia 1972 r., III PZP 17/70, OSNCP 1973, poz. 72).

Przy tym godzi się podkreślić, że zarówno art. 10, jak i art. 17 p.w. nie mają na celu podważania abstrakcyjnego charakteru zobowiązania wekslowego. Jego istotą jest brak konieczności wykazania przez wierzyciela wekslowego istnienia podstawy tego zobowiązania w stosunku cywilnoprawnym łączącym wystawcę i odbiorcę weksla (remitenta). Powołane wyżej przepisy pozwalają jedynie na złagodzenie odpowiedzialności dłużników wekslowych przez umożliwienie im odwołania się w drodze wyjątku do stosunku osobistego łączącego wystawcę weksla i remitenta w drodze zarzutów dopuszczonych przez prawo wekslowe. Ich konstrukcja wpływa na rozkład ciężaru dowodu w procesie, w którym powód dochodzi należności z weksla. Przepisy te obciążają dłużnika wekslowego ciężarem udowodnienia okoliczności wymienionych w art. 10 i 17 p.w., w celu zwolnienia się z zobowiązania wekslowego (zob. wyrok SN z dnia 23 października 2008 r., V CSK 71/08, LEX nr 485921).

W świetle powyższego stwierdzić na wstępie należy, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego ugruntowany jest pogląd, iż po rozwiązaniu spółki cywilnej każdy współnik może przed podziałem majątku wspólnego współników samodzielnie dochodzić przypadającej mu części wierzytelności, w granicach przysługującego udziału w tym majątku (zob. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 6 listopada 2002 r., I CKN 1118/00, "Biuletyn SN" 2003, nr 3, poz. 16, z dnia 10 lutego 2004 r., IV CK 12/03, OSNC 2005, nr 3, poz. 44 i z dnia 11 lutego 2009 r., V CSK 325/08). Przy tym, jeżeli umowa spółki nie określa wielkości tych udziałów, należy stosować domniemanie z art. 197 k.c., zgodnie z którym udziały

współuprawnionych (wspólników) są równe. W związku z tym współuczestnictwo materialne konieczne (art. 72 § 1 pkt 1 i § 2 k.p.c.) po stronie czynnej wspólników zachodzi jedynie w przypadku istniejącej spółki cywilnej w sprawie o zasądzenie wierzytelności należącej do ich majątku wspólnego. Jak już zaś ustalono, weksel własny in blanco wystawiony został wprawdzie celem zabezpieczenia wierzytelności wspólników spółki cywilnej z tytułu dokonywanych transakcji na kwotę 720.000 zł, niemniej spółka cywilna (...) uległa rozwiązaniu, natomiast należność w kwocie 720.000 zł nie została przez pozwanego zapłacona. Jednocześnie zgromadzony materiał dowodowy potwierdza istnienie zobowiązania, które weksel zabezpieczał. Fakt ten potwierdzają, w szczególności zeznania świadka A. Z., zeznania powoda oraz oświadczenie pozwanego z dnia 7 września 1998 r.

Przechodząc w tym miejscu na płaszczyznę zarzutów zgłoszonych przez pozwanego, w ocenie Sądu nieuzasadniony jest zarzut pozwanego, że nigdy nie podpisywał oświadczenia z dnia 7 września 1998 r., oraz że zostało ono podrobione. Pozwany nie wykazał bowiem przedmiotowej okoliczności. Nie udowodnił również, że podpisał weksel działając pod wpływem groźby bezprawnej ze strony A. Z.. Podstaw do takich ustaleń nie dostarczają zwłaszcza wyniki dochodzenia przeprowadzonego w sprawie 2 Ds. 862/11. Przy tym godzi się również zauważyć, że zgodnie z art. 88 § 1 k.c., uchylenie się od skutków prawnych oświadczenia woli, które zostało złożone innej osobie pod wpływem błędu lub groźby, następuje przez oświadczenie złożone tej osobie na piśmie. Natomiast, jak stanowi przepis art. 88 § 2 k.c., uprawnienie do uchylenia się wygasa: w razie błędu - z upływem roku od jego wykrycia, a w razie groźby - z upływem roku od chwili, kiedy stan obawy ustał. W tym kontekście nie można również stwierdzić, że pozwany skutecznie uchylił się od skutków oświadczeń woli i wiedzy zawartych w wekslu przedstawionych do podpisu.

W świetle powyższego, uznać należy, że pozwany zobowiązany był do zapłaty na rzecz powoda kwoty 360.000 zł wraz z ustawowymi odsetkami z tytułu opóźnienia w zapłacie.

W konsekwencji Sąd, na podstawie art. 496 k.p.c. nakaz zapłaty Sądu Okręgowego w Gdańsku z dnia 21 października 2010 r. utrzymał w mocy w całości.